

СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА І ПРАЦЭСЫ СЛАВЯНСКАГА КУЛЬТУРНА-ЦЫВІЛІЗАЦЫЙНАГА ЎЗАЕМАДЗЕЙННЯ

МІЖНАРОДНАЯ НАВУКОВА-ПРАКТЫЧНАЯ КАНФЕРЭНЦЫЯ

(Мінск, 28 мая 2008 года)

Канферэнцыя «Сучасная беларуская літаратура і працэсы славянскага культурна-цывілізацыйнага ўзаемадзеяння» была арганізавана Інстытутам мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН Беларусі. Выступіць з дакладамі былі запрошаны навукоўцы з розных устаноў рэспублікі, а таксама з Беластоку і Кракава. Канферэнцыя стала аб'ектам зацікаўлення шырокага кола знаўцаў беларускай філалогіі і культуры: вядомыя акадэмікі, выкладчыкі вышэйшых навучальных устаноў, настаўнікі школ – усе, каго хвалюе стан і ўмовы развіцця беларускай літаратуры, сабраліся ў галоўным корпусе НАН Беларусі.

Перад пачаткам прамой дакладчыкаў усіх прывітаў і расказаў пра мэты навуковай сустрэчы дырэктар Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН А.А. Лукашанец. З прывітаннем таксама выступілі А.М. Карлюкевіч (дырэктар рэдакцыйна-выдавецкай установы «Літаратура і мастацтва»), М.П. Пазнякоў (галоўны рэдактар часопіса «Нёман»), А.С. Казлоў (галоўны рэдактар штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва») і знакаміты беларускі літаратуразнаўца В.В. Гніламёдаў. А.М. Карлюкевіч, прадстаўляючы адно з выдатных беларускіх выдавецтваў, запрасіў карыстацца паслугамі ўста-новы і пісьменнікаў, і даследчыкаў слова. М.П. Пазнякоў распавядаў пра супрацоўніцтва часопіса «Нёман» з літаратурнымі выданнямі Расіі і Украіны.

Ужо ў прывітаннях акрэсліліся найбольш балючыя праблемы сучаснай беларускай літаратуры. Адна з такіх праблем – адсутнасць навуковага рэзанансу на выхад у свет новых кніг і твораў сучасных беларускіх пісьменнікаў. А.С. Казлоў звярнуўся з заклікам да даследчыкаў беларускай літаратуры не грэбаваць гэтай часам няпростай і «няўдзячнай» працай, бо гэта важна і для пісьменнікаў, і для чытачоў. На старонках штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва» плануецца змяшчаць падобныя матэрыялы.

У працяг да выступу А.С. Казлова У.У. Гніламёдаў абзначыў яшчэ адно спрэчнае пытанне, якое датычыцца сучаснай літаратуры. Яскрава, на думку даследчыка, яно выражана ў фармулёўцы даклада аднаго з удзельнікаў канферэнцыі Л.М. Гарэлік – «Плакаць або смяцца? Разважанні пра сучасную паэзію». Сучаснікам ацаніць сучасны літаратурны працэс даволі складана, але па той прычыне, што запатрабаванасць такой ацэнкі існуе, даследчыкам ёсць, што абмеркаваць.

На пленарным пасяджэнні тэма тэндэнцый сучаснай літаратуры атрымала больш дэталёвы працяг. В.А. Максімовіч у дакладзе на тэму «Сучасная беларуская літаратура ў парадыхме часу» выказаў заклапочанасць камерцыялізацыяй літаратурнага працэсу і дзейнасцю шэрагу так званых «пісьменнікаў-тэхнолагаў», якія ў пагоні за прыбыткам забываюцца на тое, што літаратура – гэта мастацтва слова. На жаль, выступоўцам не было названа канкрэтных прозвішчаў беларускіх аўтараў, якія выкарыстоўваюць літаратуру ў спажывецкіх інтарэсах.

М.І. Мушынінскі звярнуўся да пытання, актуальнага для супрацоўнікаў Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН, якія рыхтуюць да выдання 20-томны збор твораў Якуба Коласа – «Рэцэпцыя творчасці Якуба Коласа ў сучасных умовах. Тэксталагічныя аспекты праблемы». Даследчык заўважыў, што новае выданне стане адкрыццём не толькі для даследчыка, але і для сучаснага чытача. Нечаканасць – менавіта такой, паводле прагнозу навукоўца, будзе рэакцыя рэцыпіентаў шматтомніка. У выданне будуць уключаны шматлікія матэрыялы, рэдакцыі твораў, якія праз дбайную савецкую цензуру не патрапілі да чытача. Мяркуецца, што постаць класіка беларускай літаратуры па-новаму будзе адкрыта дапытлівымі нашчадкамі.

Крытыка ў адрас некаторых сучасных літаратараў прагучала з вуснаў В.П. Жураўлёва ў дакладзе «Покліч часу і літаратурныя крытэрыі». Даследчык выказаў засмучэнне, што праз залішняе іранізаванне, выкрыванне неспрыяльных умоў існавання чалавека ў розных сферах жыцця беларускага грамадства, без сціпласці ў выразы аўтары ганьбяць нацыянальны гонар і асобу кожнага патэнцыяльнага чытача. Адыход ад ідэалізацыі і гераізацыі – не значыць адмаўленне далікатнасці абыходжання з самапавагай нацыі.

Завяршылася пленарнае пасяджэнне дакладам І.Ф. Штэйнера «Перспектывы літаратуры класічнага тыпу ў III тысячагоддзі». Дакладчык адзначыў крызіс вялікіх жанраў літаратурных твораў (накшталт рамана) у сувязі з паскоранасцю сучаснага жыцця. На думку даследчыка, вялікі інфармацыйны ціск, абмежаванасць часу, дынамічнасць свядомасці сучаснікаў выклікалі запатрабаванасць выключна малых літаратурных формаў. Выступ выклікаў неадназначныя рэакцыі слухачоў. Незалежна ад акрэсленай тэндэнцыі, індывідуальнасць кожнай чалавечай асобы вымагае ўстрымацца ад абагульненняў падобнага кшталту.

Праца канферэнцыі працягвалася па шасці секцыях. Назвы секцый арганізатары не абзначылі, але можна вызначыць агульныя кірункі паведамленняў. Шэраг дакладаў быў прысвечаны *новому погляду на творчасць класікаў беларускай літаратуры: Якуба Коласа (В.В. Люкевіч, Т.С. Голуб, А.І. Шамякіна, Т.М. Махнач, В.Ф. Назараў); Янкі Купалы (Н.Л. Сакава, В.М. Буйноўская, Д.К. Санюк); Уладзіміра Караткевіча (І.А. Бурдзялёва, А.М. Ненадавец, М.І. Мішчанчук, Л.М. Гарданава і інш.)*.

Даклады на тэму літаратурнай кампаратыўнасці прадставілі *Г.Я. Адамовіч, А.М. Мельнікава, У.М. Конан, Г.К. Тычко, М.С. Рагачэўская, А.Э. Сабуць, Ж.С. Шаладонава і інш.*

Большая колькасць навукоўцаў звярнулася да *сучаснай беларускай літаратуры*. Пошукі сучаснай драматургіі аналізавалі *С.Я. Ганчарова-Грабоўская, С.С. Лаўшук, А.У. Бразгуноў, Ф.В. Драбеня, А.А. Каралёва*. Рускамоўнай літаратуры Беларусі былі прысвечаны даклады *І.С. Скарапанавай, Л.І. Толчыкавай, Е.А. Лявонавай*.

Асаблівая ўвага даследчыкаў была накіравана на *жаночую тэму ў беларускай літаратуры (С.У. Калядка, З.І. Падліпская, Т.А. Фіцнер, Т.У. Кіявіцкая)*.

Бытаванне, эвалюцыю або трансфармацыю асобных жанраў раскрылі *У.Г. Агейка, А.М. Ланата-Загорскі, А.В. Шарпа, В.У. Барысенка, А.П. Бязлепкіна, Н.М. Пыско, Т.А. Светашова і інш.*

Даследаванне асобных мастацкіх прыёмаў на літаратурным матэрыяле рэалізавана ў дакладах *Н.У. Ламекі, Н.М. Пазняк, В.А. Лідзянковай, Т.В. Кабржыцкай і інш.*

Праблемы мастацкага перакладу разглядаліся *С.А. Скамарохавай, І.П. Гаравой, Г.М. Праневічам*.

Пасля заканчэння працы секцый у зале пасяджэнняў Прэзідыума НАН Беларусі адбылося пад'ядзенне вынікаў канферэнцыі. Сустрэча літаратуразнаўцаў была плённай і выніковай. Узаемаабмен новай інфармацыяй адбыўся. Незалежна ад таго, што сучаснікам заўсёды складана ацэньваць бягучы літаратурны і культурны працэс, бо не стае погляду з вышыні часу, канферэнцыя стала яшчэ адным прадуктыўным крокам у пераадоленні гэтай праблемы.

**С.М. ЛЯСОВІЧ, кандыдат філалагічных навук
(Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт)**